

کتابشناسی توصیفی پیشگیری

منابع موجود در کتابخانه تخصصی معلولین

محمد نوری

پیشگیری در فرهنگ جدید عربی با واژه وقایه و در فرهنگ انگلیسی با Prevention بیان می‌شود و از اصطلاحات جدید در چند دانش است. به ویژه دانش سلامت با پیشگیری ارتباط وثیق و مستحکم دارد. از نظر سلامت عمومی و آسیب‌شناسی اجتماعی، پیشگیری اصلی‌ترین مبحث و زیربنایی‌ترین بحث است و در غرب بسیار درباره آن کار پژوهشی و اطلاع‌رسانی شده است. اما متأسفانه در ایران کمتر به جنبه‌های نظری و فرهنگ‌سازی پیشگیری پرداخته‌اند. بسیاری از مسئولین بهداشت و سلامتی در هر سخنرانی و گفتاری پیشگیری را مطرح و ضرورت آن را مهم می‌دانند ولی به ادله و مباحث زیربنایی و آسیب‌شناسی فرهنگی و اجتماعی آن کمتر بها داده‌اند. این نکته را از تعداد عناوین آثاری که در ایران منتشر شده به خوبی می‌توان فهمید. انگشت شماری کتاب در ایران درباره پیشگیری منتشر شده است. یک راه افزایش و ارتقاء تحقیقات و به تبع آن افزایش کتاب و مقاله و دیگر محصولات فرهنگی، چاپ و نشر کتابشناسی است. از طریق کتابشناسی می‌توان درون مایه و محتوای این حوزه را نشان داد. از طریق آمار و کمیت کتب معرفی شده می‌توان به میزان اهتمام نخبگان و نویسندگان و نهادها پی برد. و از طریق کیفیت منابع می‌توان به دغدغه‌ها و رهیافت‌ها و اندیشه‌های آنها رسید. لازم به تذکر است این آثار بر اساس منابع موجود در کتابخانه تخصصی معلولین تدوین شده است.

کتاب فارسی:

توجه: اولین کتاب مربوط به ۱۳۶۷ است و آخرین کتاب مربوط به سال ۹۰ است. یعنی طی ۲۳ سال سیزده کتاب منتشر شده است. البته این اطلاعات نسبی و تقریبی است و ممکن است بعضی از آثار که در شهرستان‌ها چاپ شده به دست ما نرسیده باشد. ولی تا حدی از نظر آماری و کتاب‌سنجی گویای نکات سودمندی می‌باشد. طی ۲۳ سال، سیزده عنوان کتاب اعم از تألیف و ترجمه در ایران منتشر شده باشد یعنی هر سال حدود نیم درصد عنوان کتاب در ایران درباره پیشگیری منتشر شده است. از نظر تعداد صفحات کل ۱۱ عنوان، ۲۵۱۶ صفحه دارا است. یعنی در هر سال حدود ۱۱۰ صفحه کتاب در ایران منتشر شده است. اگر این تعداد صفحه تقسیم بر تعداد معلولین شود، به رقم فاجعه‌آمیز می‌رسید. از بین این آثار ۴ عنوان ترجمه است. یعنی در خارج تألیف و در ایران ترجمه شده است. توجه مسئولین را به این آمار جلب می‌کنم تا بدانند مشکل کجاست.

اختلال‌های زبان/ روش‌های تشخیص و بازپروری (روانشناسی مرضی تحولی ۳)، پریخ دادستان، تهران، سمت، ۱۳۸۸، ۳۴۴ص. این اثر توسط سازمان سمت به عنوان کتاب آموزشی برای دانشگاه‌ها چاپ شده و دارای این مباحث است:

فرایند تحول زبان و اختلالات زبانی؛ طبقه‌بندی اختلال‌های زبانی و ارتباطی؛ اختلال‌های گفتاری، اختلال‌های آوایی و صدایی، اختلال در آهنگ بیان، لکنت زبان، شتابان‌گویی، اختلال‌های زبان، تأخیر زبان گفتاری، نارساگویی، اختلال‌های وخیم زبان گفتاری، ناگویی مادرزادی، خموشی، اختلال‌های زبان نوشتاری، اختلال‌های در خواندن، مشکلات بیان نوشتاری.

ایبدمیولژی و اصول پیشگیری از بیماری‌های غیر واگیر شایع در ایران، رضا جمالیان، تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۴، ۱۵۲ص.

این کتاب دارای این مباحث است: پیشگیری از بیماری‌های غیر واگیردار؛ انواع بیماری‌های غیرواگیر، دستگاه گوارش و پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر، پیشگیری از بیماری‌های تنفسی، قلبی، عروقی، اردراری، دیابتی و تیروئیدی.

پیشگیری از نابینایی، محمدمهدی فرهوش و محمود فرمد، سازمان بهزیستی معاونت امور فرهنگی و پیشگیری، ۱۳۸۷، ۲۸ص. این کتاب برای نهضت سوادآموزی و شرکت کنندگان در کلاسهای فنی و حرفه ای وزارت جهاد کشاورزی یعنی نوسوادان و سوادآموختگان زیر دیپلم تهیه و تدوین شده است. سبک آن درشت خط و دارای این مباحث است: پیشگیری از نابینایی، دلیل های نابینایی دوران کودکی شامل بیماری های مادرزادی، ارثی، آب مروارید و آب سیاه؛ بیماری های مادرزادی شامل سرخجه، لوچی؛ دلیل های نابینایی مشترک در دوران کودکی و بزرگسالی؛ دلیل نابینایی در دوران بزرگسالی، آسیب بر اثر بیماری قند.

پیشگیری از ناشنوایی، سورنا کفایی، سازمان بهزیستی، ۱۳۸۷، ۲۴ص. از کتب آموزشی نهضت سوادآموزی برای نوسوادان و کم سوادان زیر دیپلم تهیه شده است. دارای این مباحث است: علل ناشنوایی و روش پیشگیری از آن، ناشنوایی بر اثر عوامل مادرزادی، دلیل های غیرمادرزادی. این اثر به روش درشت نویسی چاپ شده است.

پیشگیری از نابینایی در کودکان، ترجمه مهدی نجفی کوپایی، سازمان بهزیستی کشور و دانشگاه علوم بهزیستی، ۱۳۷۵، ۵۸ص. این کتاب در سازمان بهداشت جهانی تألیف و توسط مهدی نجفی در پاییز ۱۳۷۴ ترجمه شده است. شامل ۶ مبحث و دو پیوست با این عناوین است: شیوع نابینایی در کودکی؛ علل نابینایی در کودکی و اقدامات کنترلی؛ خط مشی ها در پیشگیری؛ زمینه های اصلی برای عملکرد؛ همکاری بین بخشی و نقش سازمان های غیردولتی، اولویت ها؛ گردهمایی WHO در پیشگیری از نابینایی؛ غربالگری برای رتینوپاتی شدید.

حرکت درمانی (پیشگیری، توانبخشی و درمان)، رولف گاستاوسن، ترجمه احمد ابراهیمی عطری، نشر آستان قدس رضوی، ۱۳۹۰، ۱۷۶ص. عنوان متن انگلیسی این اثر چنین است:

Rolf Gustavsen; Training Therapy: Prophylaxis and Rehabilitation.

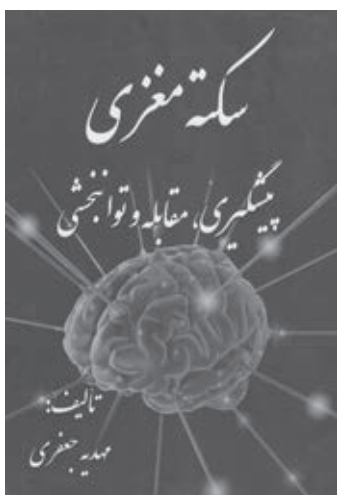
دارای دو بخش کلی ملاحظات نظری و کاربردهای عملی و ذیل هر عنوان این مباحث آمده است: درمان طبی، طب دستی، آزمایش عملکردی، اختلالات عملکردی، کاهش تحرک پذیر، تحریک‌پذیری، تمرین درمان طبی، تمرین برای بیماران، تمرین بدنی در مدارس، تمرین برای کارگران. بخش دوم این مباحث است: خود متحرک‌سازی، خود مستحکم‌سازی.

تشخیص و ساماندهی ناتوانی‌های یادگیری، الیزابت. اچ. ایلوارد و فرانک. ار. براون، ترجمه رضا برادری، تهران، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، ۱۳۷۷، ۳۰۵ص.

این کتاب دارای مباحث زیر است:

ناتوانی در یادگیری؛ سبب‌شناسی ناتوانی یادگیری؛ تشخیص پزشک در ناتوانی‌های یادگیری، رشد عصبی؛ ارزیابی روان‌شناختی؛ ارزیابی تحصیلی؛ تشخیص میان رشته‌ای؛ درمان ناتوانی‌های یادگیری؛ درمان اختلال نقص در توجه، درمان شرایط معلولیت‌ساز ثانویه، تشخیص و توصیه‌های درمانی.

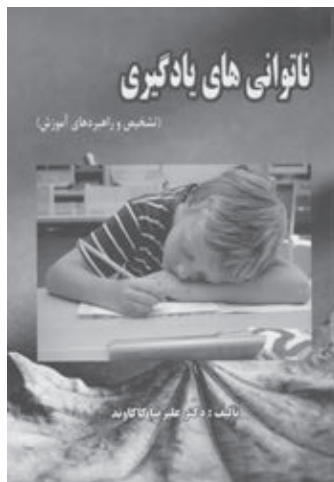

سکته مغزی پیشگیری، مقابله و توانبخشی، مهدیه جعفری، تهران، رویداد، ۱۳۹۰، ۱۵۳ص.

این کتاب شامل این مباحث است: سکته مغزی چیست، اتفاقات بعد از سکته مغزی، تشخیص و ارزیابی، پیشگیری از سکته مغزی، درمان سکته مغزی، توانبخشی سکته مغزی، سکته مغزی در کودکان، واکنش‌های احساسی در برابر سکته مغزی، زندگی بعد از ترخیص از بیمارستان، تغذیه بعد از سکته مغزی، پرسش‌های بیماران، مقابله با سکته مغزی.

غریبالگری، تشخیص و مقدمه‌ای بر مداخله زودرس اختلالات تکاملی کودکان، روشنگر، وامقی، فیروزه ساجدی، سهیلا شهبهانی پور، نیکا حاتمی‌زاده، تهران، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۴، ۷۶ص. این کتاب توسط دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی منتشر شده و شامل این مباحث است: تکامل طبیعی، اختلالات تکاملی، پیشگیری از بروز اختلالات تکاملی، انواع پیشگیری، تشخیص زودرس اختلالات تکاملی، معاینه عصبی شیرخوار جهت تشخیص زودرس اختلالات، مداخله زودهنگام.

ناتوانی‌های یادگیری (تشخیص و راهبردهای آموزش)، علیرضا کاکاوند، کرج، سرافراز، ۱۳۸۵، ۲۰۸ص.

این کتاب دارای این مباحث است: معرفی ناتوانی‌های یادگیری؛ سبب شناسی و شیوع؛ انواع ناتوانی‌ها در یادگیری؛ تشخیص و ارزیابی؛ معاینه عصب‌شناختی؛ آزمون بینایی - حرکتی؛ آموزش مهارت‌های حرکتی؛ بهبود بخشیدن به یادگیری قبل از آموزش؛ تجربیات جهت آموزش گوش دادن؛ کمک به رشد زبان گفتاری؛ آموزش دست خط و املاءنویسی و هجی کردن و بیان؛ اصلاح خواندن؛ آموزش ریاضیات؛ اصلاح رفتار؛ توصیه برای والدین.

مشاوره ناشنوایان (فرازها و فرودها)، ماریان کورگر، ترجمه گیتا مولی، تهران، رشد، ۱۳۸۱، ۳۲۶ص.

این کتاب دارای این مباحث است: چالش‌ها و مشکلات ناشنوایان؛ اهمیت شنیدن و گوش دادن؛ شرایط مشاور دادن به ناشنوایان؛ موانع مشاوره به آنان، توانایی‌های فردی؛ نقش‌ها و روابط در مشاوره دادن، مشکلات ارتباطی ناشنوایان؛ تأثیر و پیامدهای مشاوره؛ مشاوره به خانواده‌ها؛ راهی از آسیب‌ها؛ راهی از آشفتگی.

مریم فاضل مسائلی.

- بررسی ارتباط اسیدهای چرب امگا۳، آهن و روی با اتیوپاتولوژی و درمان AD/HD، مریم شلیله.

- نقش کار درمانی و مداخله‌ی زود هنگام در پیشگیری از معلولیت کودکان، سعیده مرتضوی.

- مداخله‌ی زود هنگام، خط اول پیشگیری و درمان، سید حسن موسوی.

- معلولیت‌های ذهنی ناشی از عدم تشخیص به موقع نا بهنجاری‌ها؛ پی کی یو و کم کاری غده‌ی تیروئید، علیرضا طالب‌زاده و هادیه پرچم.

- پیشگیری و نقش مؤثر آن در عدم ابتلا به معلولیت بینایی، مریم فاضل مسائلی، نجات‌علی برزگر و معصومه قنبری.

- پیشگیری از درخودماندگی، مهدی زایر.

(۴) سبب شناسی معلولیت‌ها

- برتری طرفی و نقش آن در پیشگیری از اختلالات یادگیری، حسین اخلاقی کویایی.

- بررسی علل اصلی معلولیت‌ها در کودکان و نوجوانان سنین مدرسه مناطق شهری و روستایی ایران، سمیه سادات ساداتی، غلامعلی افروز، قوام ملتفت.

- بررسی شیوع نسبت فامیلی والدین در دانش‌آموزان دارای افت شنوایی مدارس استثنایی شهر مشهد، سیده ریحانه امینی، محمد کمالی.

- سبب‌شناسی معلولیت ذهنی در دانش‌آموزان دارای کم‌توانی ذهنی، اکرم یزدان پناه بهابادی.

- سبب‌شناسی معلولیت‌های جسمی و ذهنی شهرستان خمینی شهر، سیدرضا جوادیان.

- ازدواج خویشاوندی و سلامت کودک، احمد قره‌خانی، حمزه اکبری، داریوش امینی و معصومه معصومیان.

- رابطه‌ی نسبت فامیلی والدین و کم‌توانی ذهنی کودکان شهرستان فلاورجان در سال تحصیلی ۸۱-۸۰، فخری سادات میرلوحی و ناصر میرلوحی.

(۵) دیگر زمینه‌های مرتبط با پیشگیری از معلولیت‌ها

- نقش آموزه‌های دینی اسلام در پیشگیری از معلولیت، سوسن کشاورز.

- تجربه‌ی زندگی والدین کودکان دچار تنبلی چشم در مواجهه با ارائه‌دهندگان خدمات، معصومه امیری، محمد کمالی، علی میرزاجانی.

- رابطه‌ی تاب‌آوری و سلامت روان بین والدین دارای دانش‌آموزان چند معلولیتی با عادی در بیرجند و گناباد، هادی خسروی بغدادی، حمید علیزاده، نسرين حجت‌زاده.

- رنگ‌ها و نقش آنها در توانبخشی افراد نارساخوان، اکبر سلیمان نژاد.

- عملکرد مادران کودکان دارای صرع در پاسخ به آزمون -۹۰ - SCL R، حسین کدخدا، محسن شکوهی یکتا، غلامعلی افروز و داریوش نسبی تهرانی.

- بررسی میزان پادتن‌های ضد انگل توکسوپلازما در معلولان ذهنی مراکز توانبخشی شهر کردوفارسان در مقایسه با افراد سالم در سال ۱۳۸۷، بهمن خلیلی، ملیحه صفری و فاطمه جوانمردی.

- نقش طراحی فراگیر در پیشگیری از معلولیت، جواد قمری اصل، معصومه عابدی و رضا اسکوتی‌زاده.

- تأثیر شرایط زیست محیطی (آلودگی با سرب) در بروز و تشدید ADHD و سایر معلولیت‌ها، باسمه خوش‌پی.

و بیانیه پایانی همایش

همایش پیشگیری از معلولیت‌ها (مجموعه مقالات)، تهران، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، ۱۳۸۹، ۲۶۴ص.

سازمان آموزش و پرورش استثنایی با همکاری چند نهاد دیگر همایشی با عنوان پیشگیری از معلولیت‌ها در دی‌ماه ۱۳۸۸ در تهران برگزار کرد. مقالات این همایش را در مجموعه‌ای با مشخصات مزبور در تابستان ۱۳۸۹ منتشر نمود. این کتاب شامل پیام رئیس همایش سوسن کشاورز و پنج فصل است. فصل‌ها و مشخصات مقالات هر فصل به این شرح است:

(۱) نقش آموزش و آگاه‌سازی در پیشگیری از معلولیت‌ها

- روش‌های اصلاح نگرش جامعه نسبت به افراد دارای نیازهای ویژه، احمد به پژوه.

- نقش رسانه در پیشگیری از معلولیت‌ها، محمد کمالی.

- تدوین برنامه‌ی جامع ارتقای تکامل کودکان ایرانی، روشنگر وامقی، سید علیرضا مرنندی، فیروزه ساجدی و دیگران.

- نقش آگاه‌سازی والدین کودکان کم توجه / بیش فعال (ADHD) در مورد تأثیر رژیم غذایی کودکان آنها در تشدید و یا کاهش بیش فعالی، جبار امجدی و سعیده سیاح‌نژاد.

(۲) نقش ارائه خدمات درمانی، توانبخشی، مشاوره و مداخله‌ی زود هنگام در تشخیص و کاهش معلولیت‌ها

- غربالگری، تشخیص و مداخله‌ی به هنگام شنوایی نوزادان و شیرخواران، محسن فیروز بخت، اشرف عربی و منصور اسماعیل‌زاده.

- استفاده از فناوری برای تشخیص و درمان معلولیت، رضا رستمی.

- پیشگیری از نابینایی در کم‌بیناییان، علی میرزاجانی.

- غربالگری و تشخیص زودرس تنبلی چشم و سایر اختلالات بینایی در کودکان ۳-۶ ساله‌ی تحت پوشش مهدها و آمادگی‌ها و کودکان ۴ تا ۶ ساله مراجعه کننده به پایگاه‌های سنجش بینایی سراسر کشور در سال ۸۷، اشرف عربی، فاطمه ریوکانی و لیلا ترابی.

- بررسی اثربخشی مقابله درمانگری در اضطراب زنان باردار نخست‌زا، فریبا طاهری، علیرضا آقاییوسفی، فرهاد شقاقی.

(۳) نقش مداخله زود هنگام در شناسایی و کاهش معلولیت‌ها

- تأثیر مداخلات زود هنگام روان‌شناختی و آموزشی خانواده محور بر مهارت‌های تحولی کودکان دارای با نشانگان داون، سالار فرامرزی.

- پیشگیری از معلولیت گامی مؤثر در حفظ بقای خانواده، علی سیاحی و

کتاب عربی:

الإعاقات البدنية، عبدالرحمن سيد سليمان، قاهره مكتبة زهراء الشرق، ٢٠٠٤، ١٠٠ ص.

نویسنده استاد دانشگاه عین شمس در دانشکده تربیت است. این اثر دارای مباحث زیر است: مفهوم معلولیت بدنی، انواع معلولیت بدنی و طبقه‌بندی آنها، نقش دستگاه اعصاب در معلولیت بدنی؛ شناسایی مشکلات دستگاه‌های حرکتی و پیشگیری از پیشرفت معلولیت؛ توانبخشی.

همراه با اتیسم (از تشخیص تا درمان)، هما ناصح، تهران، دانژه، ١٣٨٨، ٣٣٣ ص.

این کتاب دارای سیزده فصل با این عناوین است: چیستی اتیسم، تشخیص اتیسم، بحران آن، درمان غیر دارویی، دارو درمانی، استفاده از کامپیوتر و دیگر تکنولوژی‌ها در درمان اتیسم، نقش بازی در درمان، نقش هنر در درمان، تحصیل کودکان اتیسمی، آموزش‌های اولیه، زندگی با کودکان اتیسمی، خانواده‌های دارای کودک اتیسمی.

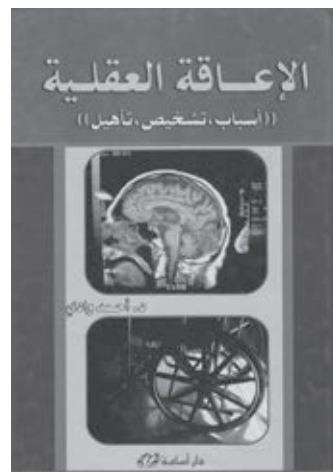
الإعاقات الحركية بين التشخيص و التأهيل و بحوث التدخل رؤية نفسية، السيد فهمي علي محمد، اسکندریه، دار الجامعة الجديدة، ٢٠٠٨، ٣٩٩ ص.

این کتاب درباره معلولیت حرکتی و تشخیص به موقع و پیشگیری از پیشرفت آن است و دارای این مباحث می‌باشد: مفهوم معلولیت حرکتی، انواع معلولیت‌های حرکتی و طبقه‌بندی آنها، عوامل پیدایش معلولیت حرکتی در کودکان؛ نقش امراض وراثتی و ژنتیکی، کشف زود هنگام و دخالت به موقع جهت رهایی کودکان از معلولیت حرکتی؛ دستگاه‌های حرکتی بدن؛ اعصاب حرکتی؛ مفاصل و دستگاه مفصلی بدن و معلولیت آن؛ معلولیت از طریق اعصاب حرکتی و چگونگی تشخیص و پیشگیری؛ توانبخشی و روش‌های صحیح آن.

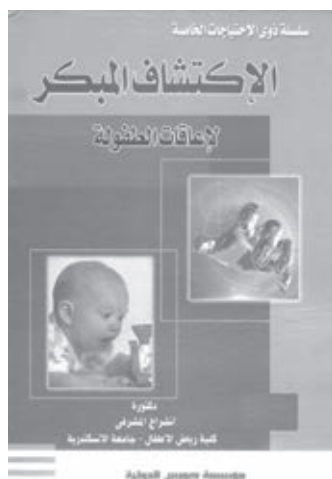
این اثر از کتب سودمند در پیشگیری از معلولیت حرکتی و توانبخشی است. نویسنده آن استاد علم النفسی در دانشگاه منصوره مصر است.

اضطرابات النطق والكلام (التشخيص والعلاج)، سعيد كنال عبدالحميد العزالي، عمان (اردن)، دار المسيرة، ٢٠١١م، ٣٩١ص.
 این کتاب به معلولیت و آسیب‌شناسی گفتار و تشخیص و پیشگیری و درمان آنها می‌پردازد و دارای این مباحث است: آسیب‌شناسی ارتباطات و تشخیص و پیشگیری؛ رشد زبانی کودکان و مشکلات و پیشگیری‌ها؛ دستگاه گویایی و آسیب‌های آن؛ آسیب‌ها و معلولیت سخن گفتن و گفتار؛ آسیب‌شناسی صوت و پیشگیری؛ نقش خانواده و والدین در تشخیص و پیشگیری از مشکلات گفتار و زبان.

الإعاقه العقلية (أسباب، تشخيص، تأهيل)، أحمد وادي، عمان (اردن)، دار أسامة، ٢٠٠٩، ٤٤٨ص.
 این کتاب به چهار موضوع معلولیت ذهنی، عوامل این معلولیت، تشخیص و پیشگیری و بالاخره توانبخشی می‌پردازد. و دارای این مباحث است:
 تعریف معلولیت ذهنی و انواع آن و طبقه‌بندی آن، انواع تعریف‌ها؛ انواع علل و عوامل مؤثر در معلولیت ذهنی؛ تشخیص به موقع و دخالت زودهنگام در درمان این معلولیت؛ ذكاء و هوش و تعریف و آسیب‌های آن؛ رابطه جسم با معلولیت عقلی؛ رابطه تربیت با معلولیت ذهنی؛ مشکلات معلولین ذهنی و دسته‌بندی این مشکلات و پیدا کردن راه‌کار برای درمان؛ چگونگی توانبخشی کودکان معلول ذهنی؛ تدریس و آموزش آنها؛ پیشگیری و برنامه‌های سلامت برای معلولین؛ آموزش مهارت‌ها و توانبخشی؛ روش رفتار و تعامل با کودکان ذهنی؛ مهارت‌افزایی؛ سخن‌آموزی؛ آموزش رفتارهای صحیح؛ نقش و وظیفه خانواده؛ پیشگیری‌های خاص برای کودکان معلول ذهنی.

الاكتشاف المبكر لإعاقات الطفولة، انشراح المشرفي، اسكندرية، مؤسسة حورس الدولية، ٢٠٠٩، ٣٨٧ص.
 این کتاب جهت جلوگیری از معلولیت کودکان به کشف موقع و زود هنگام می‌پردازد و دارای این مباحث است: اهمیت دخالت زود هنگام برای پیشگیری؛ مراحل دخالت و پیشگیری؛ معلولیت ذهنی و نقش پیشگیری در تشخیص به موقع آن؛ تغذیه و دیگر توصیه‌ها برای کودکان دارای معلولیت ذهنی؛ اتیسم و نقش تغذیه و توصیه‌های پزشکی در پیشگیری از پیشرفت و درمان؛ معلولیت حرکتی و نقش تغذیه در گسترش و پیشگیری؛ چند معلولیتی و توصیه‌های غذایی در پیشگیری و پیشرفت معلولیت در کودکان.

مناسب اجتماعی، نداشتن موقعیت مناسب اجتماعی دارند. نویسنده ذیل سرفصل‌های زیر به تشخیص و درمان این مشکل می‌پردازد: مفهوم و تعریف اهلیت اجتماعی؛ ویژگی و ابعاد اهلیت؛ معلولین حرکتی، شنوایی، دیداری و عقلی و اهلیت اجتماعی آنها؛ چگونگی شکل‌گیری ناتوانی اجتماعی در کودکان؛ روش‌های شناسایی و تشخیص و پیشگیری و درمان؛ برنامه‌های خاص برای افزایش اهلیت در معلولین؛ روش‌های آسیب‌شناسی و رفع آسیب‌ها.

التقييم والتشخيص لذوي الاحتياجات الخاصة، سعيد كمال عبدالحميد، اسکندریه دارالوفاء لدنيا للطباعة و النشر، ۲۰۰۹، ۳۲۷ص. نویسنده این کتاب فعلاً استاد دانشگاه طائف در عربستان سعودی است و دارای این مباحث است:

بررسی واژگان تشخیص، سنجش (قیاس) و تقویم (پیشرفت معلولیت)؛ نقش تشخیص؛ تثبیت آثار تیزهوشی در نفس، تشخیص معلولیت و تیزهوشی، عقب‌ماندگی عقلی و چگونگی تشخیص آن؛ معلولیت شنوایی، معلولیت چشمی و دیداری، تشخیص آسیب‌های نفسانی و روانی؛ اتیسم و تشخیص و پیشگیری از آن؛ معلولیت‌های ارتباطی و پیشگیری از آنها، معلولیت حرکتی و پیشگیری از آن.

مقیاس صورة الجسم للمعوقين بدنيا وجسديا، محمد النوبي محمد علی، عمان(اردن) دار صفاء للنشر و التوزيع، ۲۰۱۰، ۱۶۸ص. این کتاب درباره تصویر از بدن معلولین جهت کشف‌ها برای پیشگیری و درمان یا جلوگیری از پیشرفت معلولیت است. این موضوع در پزشکی به Body Image Test (BIT) معروف است. نویسنده استاد دانشکده تربیت در دانشگاه الازهر و دانشگاه الشرق الاوسط للدراسات العیا در اردن است. مهم‌ترین مباحث کتاب عبارت‌اند از: مفهوم تصویربرداری از جسم؛ اضطراب بیمار به هنگام تصویربرداری؛ تشخیص اضطراب؛ عوامل و پیامدهای تصویربرداری جسم؛ رابطه با خانواده به هنگام تصویر؛ نقش نزدیکان و پزشکان؛ رابطه روح با جسم؛ بیماری نفس و نقش آن در جسم؛ سنجش‌های تصویر در نشان دادن آسیب‌های جسمی.

الكفاءة الاجتماعية لذوي الاحتياجات الخاصة بين التشخيص و التحسين، أماني عبدالمقصود عبدالوهاب، قاهره، مكتبة الأنجلو المصرية، ۲۰۰۸، ۱۹۱ص.

موضوع این کتاب صلاحیت، اهلیت و شایستگی اجتماعی (در عربی کفاءة و در انگلیسی Competence) و تشخیص ناتوانی اجتماعی و پیشگیری از آن است. معلولین علاوه بر معلولیت مشکلات دیگری مثل نداشتن روابط